
HIMANTOPUS

1995. őszi

Magyar Madártani és Természetvédelmi
Egyesület

37. Helyi Csoportja

„A természet szolgálatában”

KEDVES OLVASÓ !

Szeretném figyelmébe ajánlani a Himantopus legújabb számát. Folytatjuk benne a természetvédelemmel kapcsolatos nemzetközi egyezmények rövid ismertetését, most a Bonni Egyezmény került sorra. A hosszabb terjedelem révén két nagyobb lélegzetvételű cikket is közlünk: az egyik Galiba Ferenc nyugdíjas tanár írása, melyben kecskeméti utcai kertjében tett madártani megfigyelések élményeit osztja meg velünk. Mindenkinek ajánlom a madarak feltétlen szeretetét és szokásainak mélyreható ismeretét tükröző írást. A fiatal madarászok előtt példaként állhat ez a gondos, apró részletekre is kiterjedő, lelkes megfigyelési szokás; a madarak "barátként" való megismerése és mindennapos dolgainak megértése nélkül ugyanis a madarak gyakorlati védelméhez szükséges következtetéseket sem lehet levonni, a "komoly" tudományos munkát jelentő dolgozatok is üres és öncélú adathalmazok és ábrák maradnak. A másik hosszabb írás, Dr Molnár Gyula szalakótákkal foglalkozó eddigi kutatásainak ismertetése legyen a másik példa a most kezdő madarászoknak; az adatok céltudatos, rendszeres gyűjtése és értelmezése elengedhetetlen egy faj sikeres megvédéséhez. A hódmezővásárhelyi Kotymán László cikkei remélem azt jelzik: az egykor országSZerte híres, de egy ideje nem működő vásárhelyi madarászcsoport ismét életre kel. Olvashatnak még a megye kék vércse állományának felméréséről, illetve a Szeged melletti Bak-tói ezüstház területén költő erdei fülesbaglyok egy védelmi problémájáról.

A Himantopus olvasása remélem kellemes és hasznos időtöltés lesz mindenkinek !

Lovászi Péter szerkesztő

A TERMÉSZETI KÖRNYEZET VÉDELMEVEL FOGLALKOZÓ EGYEZMÉNYEK

A Himantopus hasábjain tovább közöljük azon természetvédelemmel kapcsolatos nemzetközi egyezmények fontosabb adatait, melyekhez hazánk csatlakozott. Úgy érzem, hogy akiket a madarászat mellett a természetvédelem, mint ösztársadalmi feladat érdekel, nagy érdeklődéssel fogják ezeket az összefoglalókat olvasni. Ezekből ugyanis kiderül, hogy milyen kötelezettségeket és feladatokat vállalt magára az állam. Továbbfuttatva a dolgot, azon is elgondolkodhatunk, hogy ezeknek mennyire tesz eleget.

A jelen számunkban a "Bonni egyezmény" összefoglalóit közöljük. A tényleges egyezmény ezeknél jóval bővebb és bonyolultabbak. Az alapfogalmak meghatározásai az 1995 júniusi Himantopusban találhatóak.

EGYEZMÉNY A VÁNDORLÓ VADON ÉLŐ ÁLLATFAJOK VÉDELMÉRŐL

Az egyezmény adatai:

elfogadás:	1979
helyszín:	Bonn
hatálybalépés:	1983
magyar csatlakozás:	1983
koordinátor:	ENSZ
letéteményes:	Német Szövetségi Köztársaság

Az egyezmény célja:

Az egyezmény jogi, intézményi kereteket teremt a vándorló szárazföldi és tengeri állatfajok védelmére, vonulási útjuk teljes terjedelmében; továbbá ösztönzi az "elterjedési területet érintő államok" együttműködését. Ez utóbbi "minden olyan államot jelent, amelynek joghatóságához tartozik a vándorló faj elterjedési területének bármely része..." (Ilyen állam az is, amelynek hajói a nyílt tengeren vándorló állatokat zsákmányolnak.) Globális jellegű egyezmény, Részes Államai megtalálhatók Afrikában, Amerikában, a Karib térségben, Ázsiában, Európában, Óceániában.

Az egyezmény fontosabb tartalmi elemei:

Az említett kereteken belül a Részes Államok szigorú intézkedéseket hoznak a veszélyeztetettnek minősített vándorló állatfajok védelme érdekében, "Megállapodásokat" köthetnek a kedvezőtlen védelmi helyzetű fajok megőrzésére, továbbá közös kutatási tevékenységet folytatnak. Az Egyezmény lehetővé teszi, hogy olyan államok is részt vegyenek a Megállapodásokban, amelyek egyébként nem részesei az Egyezménynek.

Az Egyezménynek két függeléke van. Az I. Függelék azokat a fajokat sorolja fel, amelyeket a kihalás veszélye fenyeget egész elterjedési területükön, vagy annak egy részén. Az itt szereplő fajok bármilyen zsákmányolása tilos. A Részeseknek ki kell küszöbölniük, illetve minimumra kell csökkenteniük minden olyan tevékenységet, amelyek gátolják vagy akadályozzák az adott fajok egyedeinek vándorlását.

A II. Függelék olyan fajokat tartalmaz amelyek kedvezőtlen védelmi helyzetben vannak (elterjedési területük csökken, fennmaradásuk hosszú távon veszélyeztetett), megóvásuk külön nemzetközi egyezményeket igényel. Megállapodás született például az európai denevérfajok védelmében, melyhez Magyarország is csatlakozott, vagy a fehér gólyák védelmében (ehhez nem csatlakozott hazánk!).

Az Egyezmény előírja egy Tudományos Tanács működését is, amely a Függelékek módosítást, Megállapodások létrejöttét javasolhatja a Konferenciának, ami az Egyezmény döntéshozó szerve.

Az I. Függeléken szereplő fajok madárfajok:

rózsás gödény, borzas gödény, réti sas, vékonycsőrű póling

A II. Függeléken szereplő fajok madárfajok:

Világszerte veszélyeztetett fajok: borzas gödény, kis lilik, vörösnakú lúd, márványos réce, kékesőrű réce, vörös kánya, réti sas, barátkeselyű, parlagi sas, kis vércse, tűzok, lilebíbic, vékonycsőrű póling, csíkosfejű nádiposzáta.

Európai elterjedési területükön vagy annak részén (de nem világszerte) veszélyeztetett fajok és alfajok: fekete gólya, fehér gólya, batla, kanalas gém, flamingó, kis hattyú, énekes hattyú, apácálúd, vörös ásólúd, cigányréce, darázsölyv, barna kánya, dögkeselyű, fakó keselyű, kígyászölyv, barna rétihéja, kékes rétihéja, fakó rétihéja, hamvas rétihéja, kis héja, pusztai ölyv, békászó sas, fekete sas, pusztai sas, szirti sas, törpesas, héjasas, halászsas, kék vércse, törpesólyom, eleonóra-sólyom, kerecsen, vándorsólyom, pártásdaru, daru, gólyatöcs, gulipán, ugartyúk, székicsér, fekete szárnyú székicsér, havasi lile, aranylile, sárjáró, pajzsoscankó, nagy sárszalonka, goda, tavi cankó, réti cankó, terekcankó, vékonycsőrű és laposcsőrű víztaposó, szalakóta, kékbegy, fülemülesítke, karvalyposzáta, kis légykapó, örvös légykapó, örvös rigó, kucsmás poszáta, Bonelli füzike, tüzesfejű királyka.

MADÁRNAPTÁR A SZEGEDI KERTEKBEN 1995.ÉVBEN

02.13.

A hazai fészkelők közül az itt maradt MEGGYVÁGÓ télen hússzínű robosztus kúpcsőre kezd visszaszínesedni kékesszürkére. Egyik hím cseresznyemagokat roppantgatott. Jellegzetes éles PITT-PITT hívóhangjára lettem figyelmes. Közel hozzá egy öreg szilvafán FENYŐPINTY szállt le.

02.17-18.

Borult, télvéginek tűnő, 5-6 oC-os az időjárás. A szomszéd vadrózsabokrán 60-65 MEZEI VERÉB hangversenyez. Egész télen, de most is rendszeren, csapatostul látogatják a kihelyezett etetőt. Magas kerti fák csúcsait 3 hím MEGGYVÁGÓ foglalta el. Messze hangzik éles "PITT-ezésük" amellyel jelenlétüket egymásnak jelzik.

Öreg ringlófán NAGY TARKAHARKÁLY pár dolgozik. Messziről látszik a kivájt farészek fehérsége.

4-5 ZÖLDIKE a MEGGYVÁGÓK régióiban mozog. KÉK CINEGÉBŐL 2-3 pár állandóan látható. A cinegék a tetőt is szívesen látogatják.

A VETÉSI VARJAK laza csapatban látogatják a kerteket. A talajban lyukakat vájva keresik az élelmet. A csapatnak mindig van őrszeme valamely kiszemelt jó helyen. Őkelme szükség esetén azonnal riaszt. A csoport óriási rikácsolást-krárogást csap, ha a közelben macska tartózkodik.

BALKÁNI GERLE-PÁR szemet vetett az ezüsthenyőre, ahol fészkelőhelyet keresnek. Egy-egy elárvult FENYŐRIGÓ is látható még

02.25.

3-4 pár VÖRÖSBEGY mozog a kertben. Ezek valószínűleg áttelelők. Dél körül az egyik hím rázendített jellegzetes finom, dallamos énekére. Ez, az enyhe tél utáni tavasz első jele.

03.02.

8-9 óra között első tavaszi énekek:

ÖKÖRSZEM - ezüsthenyőn. VÖRÖSBEGY - két hím diskurzusa fügebokrokon. Távolabb akácán ERDEI PINTY kora tavaszi, ezüstösen hangzó, csengő dala nem volt még teljes messzehangzó strófa. KÉK- és SZÉNCINEGÉK napok óta énekelnek. Már párban láthatók a földön csillogó tollazattal gyalogolva a SEREGÉLYEK is. A világoszöld szárnyszalagú ZÖLDIKÉK is párban mozognak.

03.20.

Tegnap 16-18 oC volt! Ma csak 6-7 oC! Csábítóak -a különösen a sokféle madárhang miatt- a háborítatlan elhanyagolt kertek. Öreg akácokon pityeg, sziszeg a 3-4 pár MEGGYVÁGÓ. Különös élmény ha 2-2 hím VÖRÖSBEGY, illetve ÖKÖRSZEM egyszerre énekel. Finom csicsergésszerűen felelnek egymásnak, de jól megkülönböztethetően, hiszen más-más faj jellegzetes énekéről van szó.

MEZEI VERÉB csapatom, még mindig szívesen jár az etetőre.

Megkezdte a fészkelését a szürke fenyőn egy FEKETERIGÓ-pár, miután a hím megpirosodott csőrrel napok óta harsányan flótázik. A tojó - hiszen egymaga épít - mohát, szőlőkérget, sáros avart -mert esik az eső- gyűjtöget. Hatalmas rakományt gyűjt a csőrébe és

viszi a fészkelőhelyére.

A ZÖLDIKÉK, BALKÁNI GERLÉK párban vannak, revírt alakítanak, fészkelőhelyet próbálgatnak. Délután egy BALKÁNI FAKOPÁNCS egy beteg, öreg szilvafát kopácsol, vésett szorgalmasan.

Megérkezett a SZÜRKE LÉGYKAPÓ ! 14 oC. A talaj közelében levő leshelyről már találnak rovartáplálékot.

MEZEI VEREBEK között a talajon mozogva rovarokat fogott egy ÖKÖRSZEM. A VEREBEK rá sem hederítettek. Nem konkurens a táplálkozásban. Hangos PINK-FINK jelzés a csengőének híján is bizonyítja az ERDEI PINTY jelenlétét. Már 03.26-án kész volt a FEKETERIGÓ fészke.

03.30.

Sűrű, apró pelyhekben hull a hó. 1-3 oC! De !! A kész fészkek közelében rendületlenül énekel a FEKETERIGÓ. Naponta 1-1 tojás! Hétfő - csütörtök = 4 tojás van a fészkekben.

03.31.

Kora délután megjött a BARÁTPOSZÁTA. Csilingelő éneke feledteti, hogy csak 8-9 oC van!

04.01.

Ma meg reggel két egymásnak, de nekem is, CSIL-CSALP-CSIL-CSALP-pal felelgető FÜZIKE köszöntött borús időben.

04.05.

Egy időben szólt nyekergően, hosszan ismétlgető csiripelésével a HÁZI ROZSDAFARKÚ a csilingelő hangú, üveggyöngygartató CSICSÖRKÉVEL.

04.07-08.

Ismét hidegfront. Délben alig 10 oC a hőmérséklet. ÉNy-i irányú kellemetlen, szeles idő van. A nap csak pillanatokra bújik elő. Csodás nászruhában hangpróbálnak a ZÖLDIKÉK - DGIRR-DSZUI-GÖDÖGÖDÖGŐ! A egyik hím műanyagrafiát cipelt. Négy TENGELIC hívja fel magára a figyelmet. Fügebokron és a földön keresgélnek. Közben STIEGLITZ módra csivitelnek: STEGEUIT-STEGEUIT-TVIZT-TVIZT stb.

Magas hangú, éles, finoman szólaltatott TSZIT vagy a hosszabb SZISZISZISZISZI jelzi, hogy még mindig itt keresgélnek a fenyőfákon, a sűrű ágak között gyorsan, fáradhatatlanul mozogva, igazi élőhelyük, a fenyvesek legapróbb madarai a SÁRGAFELYŰ KIRÁLYKÁK.

04.12.

FEKETERIGÓ fészkekben kikelt a tojásokból négy fióka.

04.13.

Délelőtt hideg, szeles idő, 7-8 oC a hőmérséklet. Messze hangzó, ismétlődő kiáltások hallatszanak: GHEI-GHÉI-GHÉI-GHEI. Az alig elvirágozott mandulafán, keresztben fogva az ágat NYAKTEKERCS kereste föl kertemet. Ilyen még nem volt!

A FEKETERIGÓ szülők szorgalmasan etetnek. A hím példamutatóan gyűjtögeti a földön a gilisztákat.

04.16

Megszólat a KISPOSZÁTA. Jellegzetes egyhangú DLÜDLÜLLÜLLÜI jelzi, nem akadály a hűvös idő a hazaérkezésre.

04.18.

Barna sapkás tojó BARÁTPOSZÁTA a fű között a földön kutatott rovarláplék után.

Az idei első igazán szép tavaszi reggelen 8 óra 30-kor, 14 oC-os időben megérkezett és megszólat a magyar tájak, de Európa legeslegszebb hangú dalosa a KIS LÉGYKAPÓ. A halk, de mégis sziszegésszerű jelzeshangjuk folyamatosan tudatja tartózkodási helyüket.

04.26.

Reggel kirepült, illetve szétszéledt a 4-es FEKETERIGÓ testvérség. Ágakon, a bokrok rejtekén hangos szóval jelzik hollétüket. A szülők degeszre tömik őket elsősorban gilisztákkal. Most esős az idő, az öreg rigók könnyen találnak gilisztát, hiszen előbújnak, csak ki kell őket cibálni a földből, a járatokból.

04.27.

A FEKETERIGÓ tojó ráépít régi fészkére! A revíren bőven van táplálék, így a felújított csodálatosan újjáépített otthon ismét tojásokra vár. a MEZEI VEREBEK, de a HÁZI VEREBEK is költés előtt állnak. A fészekodúkban már teljes a fészekalj. 5-6 tojás várja a kotló madarat. A fészekanyag változatos. Láttam növényi szálakból épített fészket, de van olyan ahol szinte teljesen tollféllekből épült. A két pár KORMOS LÉGYKAPÓ továbbra is látható. Jól érzik magukat a belső kertekben.

04.28.

8 óra körül ismét kiabálta dalát a NYAKTEKERCS.

05.03.

9 óra tájt a szomszéd gondozatlan kertjében (CSUKA U.) folyamatosan kiabálva hívta fel magára a figyelmet a ZÖLDKÜLLŐ. Hangja KLÜJÜJÜJÜKK vagy KJÜKJÜK-szerűen írható le. A fűben ismertem fel, ahol folytatta hadjáratát a hangyák ellen.

05.05.

A TENGERLICEK párokban szorgalmasan eszegettek a talajon, a pitypang sárga virágzatából csemegéztek.

05.06.

2 fészekaljból kirepült 9 FEKETERIGÓ-FIÓKA állandó SZITteléssel- sokszor a szülő madarak után futva a földön - követeli a jó falatokat. Saját próbálkozásuk élelemszerzési ügyben igen bizonytalan. Ügyetlenül rázogatták az avart.

05.09.

A szilvafán, ODUBAN, MEZEI VERÉB pár etet. Az egyikben 3, a másikban 2 fióka kelt ki a 4-4 tojásból. A fiókák 3-4 naposak. Érdekes, hogy mindkét odúban a sötétebb tojások bizonyultak zápnak!

05.15

Nem vádolható hűtlenséggel a TÖVISSZÚRÓ GÉBICS sem. Megjelent, mint tavaly a KECSKEMÉTI utcai belső kertekben. Bízom benne, hogy ismét az egyik magas, öreg szilvafán

keres fészkelőhelyet. A zilált állapotban lévő fészekmaradványok ma is megvannak.

05.26.

2400 = ÉJFÉL körül!(Hát nem igaz, hogy mik vannak?!?) Egyszerre négy felnőtt férfi ámulatára két FÜRJKAKAS PITYPALATTYÓZÁSSAL felelgetett egymásnak. Hogy kerül a belső kertekbe, a saját kertem végébe?? A másik valószínűleg a Dugonics temetőből szólt !!!

06.19.

A CSEMETEKERT (Erdészeti Szakközép Iskola) körzetében két FÜLEMÜLE énekét hallottam. Az ének már nem teljes, a strófának csak a fele hangzott el. Ugyanott, arrébb - a nyilván etető fülemüle - egy arra járó macskára KVARKOZOTT. Ez a mély rekedt is a FÜLEMÜLE csőréből tör elő.

06.25.

FEKETERIGÓ tojóm - mint már írtam - ráépített első fészke. De mégsem költött másodszor ott. Új fészket épített az elsőtől alig 4 méterre lévő szúrós fenyő felső régiójába (kb. 4 méter). Mindezt elkésve vettem észre hiszen a madárpár folyamatosan etette a 3 napos 5 darab fiókát.

07.01.

Dél körül a CSEMETEKERTET (Baktó) övező gázos erdőben, talán az idén utoljára hallottam a FÜLEMÜLE erősen hiányos énekét. A pótköltési időszaknak is a végére értünk.

Utoljára etette 3 fiókáját fészében a FEKETERIGÓ pár. Vasárnap reggel szétszéledtek. A környező fákon, bokrokon a jellegzetes sivító hívóhangjukon adnak jelet magukról. A szülők rendszeresen tovább etetik őket. A fiókákat is - mivel megszokták a jelenlétem - 1-2 méterre megközelíthetem.

07.19.

Ma dél körül két fészkelőhelyet fedeztem fel alig öt perc alatt. Közepesen erős északi szél lengedezik. Jól megmozgatja a 30 oC-os melegben a lombokat. Leitem, körülbelül 6 méter magasan, egy BALKÁNI GERLE fészket az utcai japánakácon. A másik szürkefenyőn a FEKETERIGÓ első fészke fölött jó 3,5 méter magasan ZÖLDIKE fészelt. Hetek óta énekelt a hím a közeli fák csúcsain, de a fészekrejtés bizony a mai napig sikerült! Négy csaknem röpképes fióka lapult a gyönyörűen megépített fészekben.

07.20.

Ma ki is repültek, illetve szétszéledtek a fiókák. Folyamatosan hallatszott több irányból a szülők hívó hangja, illetve a fiókák jelző csivitelése.

08.21.

ZÍÍ-CSEKK-CEKK-re lettem figyelmes a kertben 14 óra körül. Már kóboroltak ezek szerint a SZÜRKE LÉGYKAPÓK is készülve a nagy vonulásra. Ágacskákról indulva, merész kört leírva a levegőben - persze egy finom rovarféleséget elkapva -, szállnak vissza, legtöbbször ugyanoda, ahonnan indultak.

08.29.

Fantasztikus! 3-4 napja észlelem, hogy időközönként több csőről, (kb. 8 méter magasan, ezen a fán a tobozzónában) erőteljes ZRIÚ-ZRIÚ-ZRIÚ hallatszik. Ilyen ügyesen elrejteni és éltetni egy madár családot... Ez csodálatos! Udvaromban a LUCFENYŐN közvetlen a törzs melletti fészekben eteti fiókáit a MEGGYVÁGÓ. Ez a tény fényképtéma is, de

egyébként is különleges eset! Már a faj esetében a másodkotlás ideje is lejárt, hiszen már régen elmúlt július eleje.

08.30.

Csak 10 oC van. Augusztus utolsó hetében hirtelen 15-20 oC-ot csökkent a hőmérséklet. A baktói kiskertek fölött napok óta GAGYOGnak, így jeleznek egymásnak, a laza csoportokban vonuló GYURGYALAGOK. Fenyőfákon szorgalmasan etet a MEGGYVÁGÓ.

08.31.

A BALKÁNI GERLÉK is újra a fiókanevelés gondjaival foglalkoznak! A KECSKEMÉTI utcai hatalmas JAPÁNAKÁCon, kb. 9 méter magasan, egy egész éven át használt szokatlanul nagy fészekben, ma két madár is egyszerre szeretne ülni!Egymást lökdösik, ilyenén buzgalmukban.

09.01.

Ma már a 3 db kitollasodott MEGGYVÁGÓ fióka a tojó elé kúszott a fenyőfán élelmet kunyerálni. Olyan jó helyen van a fészek, hogy sem a leghosszabb létráról, sem a tetőről nem sikerült a fiannak a fényképezéshez alkalmas pozíciót találni.

09.02.

Ma kirepültek a MEGGYVÁGÓ fiókák. Az utcai japánakácon vannak. A tojó továbbra is folyamatosan etet (furcsán CSACSOGÓ hangokat hallatva érkeznek). A hím madarat egyáltalán nem láttam. A tojó egyedül nevelte föl fiókáit a költési időnél jóval később!!!??

Baktói kiskertemben hetek óta 2-3 pár MEZEI POSZÁTA telepedett meg. Bogarászás közben folyamatosan csemegéznek az érett ringlóból. A mézédés gyümölcsbe kőmagig benyúló lyukakat vájnak hegyes csőrükkel. Ízlik nekik. Persze kártételről szó sem lehet. Messziről CSET-CSET-et hallatnak. Ha lecövekel az ember a gyümölcsfa alatt, egészen megközelítik (1-2 méterre is), és finom CAIOVITA szöveget ismételtetnek.

09.04.

Kora délután az ATI tanpálya, a volt MERKUR telep környéke és a baktói kiskertek fölött 16-20 fős GYURGYALAG csapattal találkoztam. Egy részük magas nyárfákra, távvezetékekre telepedve pihent. A többiek légmutatványokat produkálva a levegőben vadásztak a rovarokra.

09.08-09.

A SÁNDOR és CSUKA utcák közötti kertekben hetek óta étkes SEREGÉLY csoport tevékenykedik (20-35 madár). Folyamatosan hallatják SZISZEGŐ,CSETTEGŐ,CSIPOGÓ jeladásukat. Jól élnek, hiszen folyamatosan lakmároznak a második érésű fügebokrok termésein. Válogatnak, mindig a legérettebbekből csemegéznek. Jókora lyukakat vájnak a mézédés gyümölcsbe.

Az érő diók a NAGY TARKAHARKÁLYT, meg a BALKÁNI FAKOPÁNCOKAT táplálék-kiegészítésre ösztönzik, mert alkalmas résbe helyezve kilyukasztják a héjas termést, hogy az olajos maghoz hozzájussanak.

09.11.

Az ágcsúcsokról indulva - továbbra is a szálló rovarokra lebbenve, kis köríveket leírva - szállnak a SZÜRKE LÉGYKAPÓK. Ha leshelyéhez közel száll le a TENGELIC, bizony rárepül és elzavarja a LÉGYKAPÓ, pedig nem táplálék konkurensok.

A ZÖLDIKÉK már szorgalmasan kutatgatnak a tuja-fákon. A felpattanó, négy részre nyíló termésekből szedik ki a magvakat.

Érdekes, több éves megfigyelés, hogy a TUJAFÁKON ilyenkor nyár végén rengeteg darázs talál élelmet, elsősorban rovarokat, pedig jócskán dézsmálják a szőlőt, fügét, szilvát stb. is.

09.29-30.

A MEZEI VEREBEK is már kisebb csoportokba gyűlve szintén szakosodnak a folyamatosan felnyíló, érő TUJA terméseinek lakmározásához. Társulnak hozzájuk a szintén kúpcsórú TENGELICEK, de ZÖLDIKÉK is. Mindig a napos, érettebb oldalon láthatók.

10.01.

11 óra körül különös, csendesen megszólaló, de jól megkülönböztethető jellegzetes hangra lettem figyelmes. Alig - kb. 11m távolságban kb. 1m magasan - a diófán, szép napsütésben, eleség után kutatgatva szólalt meg többször a CSILPCSALP füzike.

Dél körül meg " FHÜID- FHÜID " ismételtetése hallatszik. Alacsonyan, kiemelkedő helyeken - ágcsúcsok , kerítés oszlopok, karók, stb. - farkát gyorsan billegetve, guggolgatva hívogatott a KERTI ROZSDAFARKÚ.

10.07.

Egymástól függetlenül is láttuk, hallottuk dél körül (23-25 oC) megszólalni most ifj. Galiba Ferenczel a CSILPCSALP FÜZIKÉT. Nem volt igazán tavaszi a szólam, csendesebb, de " csilp - csalpnak" hallatszott.

Késő szürkületkor erős PITYEGÉSSSEL jeleznek egymásnak (csaknem sötétben is) a farkbillegető, barnán babos, mindig fürge ÖKÖRSZEMEK. A közeli kertekben 3-4 pár állandóan jelen van.

10.09.

MEZEI VEREBEK is csemegéznek az érő füge terméséből. Az édes falatok után hosszasan törölgetik csőrüket az ágakhoz.

10.12.

A SÁRGAFEJŰ KIRÁLYKÁK a fenyőféléken továbbra is szorgoskodnak a környező kertekben, hiszen a piciny madárnak, a rövidülő nappalok miatt, minden éjjelre tartalékolnia is kell. Finom, magashangú " TCIN-TCIN" jelzéseik egésznap folyamatosan hallatszanak.

10.15.

Késő délelőtt óriási SEREGÉLY csapat (500-800-as csoport!) érkezett hatalmas surrogással csiviteléssel. A házi kertekben meglepik a maradék gyümölcsöket: fügét, szőlőt szilvát, tűztövist, alkörmöst. FENYŐRIGÓK is kóborolnak kisebb csapatokban. Élelmet keresnek. Seregélyekkel is láthatók.

A jelenség jelzésértékű is lehet, hiszen hetek óta tart a " vénasszonyok nyara ", 25 oC körüli maximumokkal. Jön talán a hideg!?

10.16.

A BALKÁNI GERLÉK ilyenkor társasan tipegve a földön szerzik be táplálékukat. Fölszedik a PINTYFÉLÉK által a TUJARÓL levért magvakat. Pirgálás közben sok mag szétszóródik. A GERLÉK tehát " ügyeskednek " is.

10.24.

Fél-nyolc körül a körtefán, igaz csendesebben mint tavasszal, megszólalt tisztán és csengően a VÖRÖSBEGY éneke, pedig kora reggel - 3 °C volt. A csicsérgés idején +3 oC -ot mutatott a hőmérő.

10.25.

Május közepe óta észleltem a TÖVISSZÚRÓ GÉBICS jelenlétét, láttam már a négy szétszéledt fiókat, melyeket folyamatosan etettek a felnőtt madarak. Ma lett meg a FÉSZKE! Szintén a szilvafán, mint tavaly, körülbelül 2,5 m magasan, bámulatosan elrejtve a lombosúriben. A lombhullás már megkezdődött.

10.27.

Napok óta reggel, de délután is, folyamatosan énekelnek a VÖRÖSBEGYEK. Késő ősz van nem pedig kora tavasz!? Nincs valami tévedés a dologban? Vagy talán nem lesz tél?

11.06.

Dehogynem! Több mint 20 cm-es hó esett mára virradóra, erős szél kíséretében. Mindent belepett a "nedves " hó. A még leveles bokrok: mogyoróbokrok, tuják, fenyők stb. közül több, földig görnyedt a súlya alatt. Gondban vannak az itt maradt madarak! Mezei és házi verebek 50-70 fős csapata, szén- és kék cinegék egész nap járják az etetőt. Elhagyták az éneküket a vörösbegyek, nem jelentkeznek a királykák sem. A feketeterigók és az ökörszemek is megkeresik az etetőket. Varjak keresik a fán maradt diókat. Ebben osztozni kényszerülnek a balkáni és nagy fakopáncsokkal. A veréb is megkóstolja a tűztövis termését, amit egymás után bekapkod és lenyel a feketeterigó is.

11.08.

Lássunk csodát! Csupa havas minden, de dél körül ma is énekelt a vörösbegy.

Finom jelzése bizonyítja, itt még mindig a fenyőfákon, fűgén kutatgatva a SÁRGAFEJŰ KIRÁLYKA.

38 DARU hosszabb ideig körözött magasan a kék égen, búcsút intve talán a fehér tájnak útban dél felé!?

34 madárfajról szoltam eddig közvetlen élőhelyi megfigyelés alapján. Jópár fajt biztosan nem vettem észre. Nem szoltam például a kedvesen csivitelő rovarvadász, légimutatványos FECSKÉKRŐL.

A HANG, a NESZ a jellegzetes ÉLŐHELYI MAGATARTÁS, a TÜRELEM mindenkit hozzásegíthet egy- egy felejthetetlen élményhez, amely morzsa lehet a CSODÁLATOS TERMÉSZET megismerésében.

Az élő természet mottója: ÉLNI ÉS ÉLNI HAGYNI!

Jó lenne ha a HOMO SAPIENS is ennek kellemében ÉLNE és CSELEKEDNE!!!

Galiba Ferenc

A SZALAKÓTA /CORACIAS GARRULUS/ KÖLTÉS- BIOLÓGIÁJÁNAK ÉS TÁPLÁLKOZÁSÁNAK VIZSGÁLATA A DÉL- ALFÖLDÖN MESTERSÉGES TELEPÍTÉSE KAPCSÁN

Bevezetés

A "Szalakóta éve" program keretében kezdtük el e fogyatkozó madárfaj mesterséges, "D" típusú odúkkal való telepítését, melyet a következő években is folytattunk. Az országosan is csökkenő számát /Bankovics 1984/ a költőodúinak és a táplálkozóterületet jelentő rétek, legelők eltűnése okozhatja. Az öreg fákon, facsoportokban és öregerdők szélső fáin található zöld küllő, esetleg fekete harkály által vájt odúk jelentenek számára a fészkelőhelyet, de ezek száma az öreg fák kivágásával csökken. A mesterséges telepítés segíthet ezen a problémán. Bár kisebb számban fészkelhet épületekben /Vasvári 1942, Bernáth 1951/, vagy homokfalak nagyobb üregeiben, azonban ezeket a fészkelési módokat a Dél-Alföldön nem észleltük. Itt a jellemző élőhelyei az öreg fákkal tarkított mélyen fekvő nedves rétek, legelők, kaszálók, melyek azért is maradtak fenn foltszerűen, mert a csapadékos években ezek a füves biotópok más gazdasági célra nem használhatók, valamint többnyire különböző fokú szikesedésük is tapasztalható. Ezek az élőhelyek egy ÉNy-DK irányú törésvonal mentén maradtak fenn a Duna-Tisza közén, lévén, hogy az Alföld legmélyebb pontja is itt található /83 m tengerszint fellett/. Ezen élőhelyeket kerestük fel a telepítés megkezdésekor, valamint azokat, ahol korábbi adataink szerint volt költés, de időközben onnan eltűntek a költőpárok.

Fontosnak találtuk még e biotópokban a lesőhelyeket, melyek korábban alacsony bokrok, fák, magasabb kórók voltak, ma ezek szerepét a villany- és telefonvezetékek vették át.

Anyag és módszer

A "D" típusú odúink 2,5 cm-es nyárfából készültek, méretük 22x22x30 cm, tartósításuk sötétbarna olajfestékkal történt. A röpnylás 62 mm-es átmérőjét több természetes zöld küllő odú lemérésének átlagából kaptuk. Az odúkat egy 8 méteres alumínium létrával helyeztük a fákra 4-9 méteres magasságokba. Ellenőrzésük is ezzel történt. Az első években a kisszámú fészkelés és a sok üresen maradt odú miatt stratégiát változtattunk. Kiderült ugyanis, hogy ahonnan eltűntek a költő párok, azok nem települnek vissza, mivel bár a régi természetes odú és a mesterséges is ott volt, de táplálkozóterületeiket rendre felszántották /Homokerdő, Hantháza, Zsombó/. Így több odút áttelepítettünk azokra a területekre, ahol egyébként is fészkelte szalakóta. Az eredmények javultak, de emellett az odúk számát is növeltük /1. táblázat/. Az eltűnt és megrongálódott odúkat minden évben pótoltuk.

Csongrád megye cca. 35%-án a költő párokat a megtalált fészkek és revírek alapján 1992-ben felmértük /1. térkép/, beleértve az odúinkban költőket is. Ezáltal hatékonyabban tudtuk elhelyezni a telepeket, nevezetesen Szatymaz, Zsombó,

Balástya, Dóc, valamint a védett puszták: Baks, Cserebökény és Pitvaros térségében /2. térkép/.

Az ellenőrzéseket június 25. és július 10. közt végeztük. Eközben 1992-től mértük a fiókák súlyát 300 gr-os Pesola-val, tarsus hosszukat, és a csőr méretét a csőr tövétől és az ornyílás elülső végétől a csőr hegyéig /1., 2. és 3. ábra/ tolmérővel. A fiókák korát becsléssel állapítottuk meg.

A fiókáknak hordott zsákmányállatokat az odú alján talált táplálékmaradványokból határoztuk meg /4. táblázat/, méretüket az irodalomból vett átlagok alapján vettük figyelembe / Papp 1943, Móczár 1969/. A táplálék-spektrum szélességét a Shannon-Wiever

$$H/S/ = - \pi \ln \pi$$

formulával számítottam.

A költő párok által használt terület nagyságát a szántóföldekkel körülvett rétek kiterjedésének becslésével ill. a személygépkocsi 100 méterenként számoló távolságmérő órájával mértük le.

Eredmények

A megye 35%-án a költő párok és revírek száma 67 volt 1992-ben /1. térkép/. Extrapolálva az egész megye területére ez összesen 188 párt jelentene. Ez azonban nincs így, mivel a Tiszától keletre eső területeken nincs annyi kedvező élőhely, nem beszélve az évenként ingadozó állományról. Ezért a Csongrád megyei állományt 100-130 párra becsülhetjük.

A kihelyezett odúk számát 36-ról 87-re növeltük a nyolc év alatt. A költések száma 2-ről 21-re emelkedett, azaz 5,5%-ról 24,2%-ra / 1. táblázat/. A legjobb élőhelyeknek a Szatymaz-Forráskúti átkötő út, valamint a védett puszták bizonyultak.

Az odúban természetesen más fajok is költöttek, melyet a 2. táblázat mutat. A vörös vércse minden esetben csak akkor költött, ha az odú teteje leesett, így a madarak felülről jártak az odúba. Költésük miatt /pl. eső/ sosem hiúsult meg, mindig felnevelték fiókáikat. Minden fészkelő faj konkurrenciát jelent a szalakótának, de az igazi kompetitor a seregély és a mezei veréb. Költésük ill. fiókanevelésük arra az időszakra esik, amikor a szalakóták odút választanának, s így a már elfoglalt odúkat elkerülik. Tavasszal a legkésőbb érkezőkhöz tartoznak, amikor a seregélyek és verebek javában nevelik fiókáikat. Korai érkezésük igen ritka /Radnóti 1891/. A röpnylások lezárása a szalakóták megérkezéséig nem vezetett eredményre, mert a későn költő seregélyek és mezei verebek gyorsan elfoglalták ezeket is. Célravezetőnek a több odú kirakását tartottuk a jobb élőhelyeken. A seregély és a mezei veréb együttesen számított aránya az összes elfoglalt odúhoz évenként 55 és 80 % közt mozgott / 2. táblázat/. Amikor a seregély már kiröptetett, a szalakóta nem idegenkedik elfoglalni ezt a már használt odút, ezt három esetben tapasztaltuk. Interakciót a szalakóta és a seregély közt háromszor, a mezei verébbel egy esetben tapasztaltunk, melynek oka minden valószínűség szerint az, hogy a két faj egyidejűleg

választotta az azonos odút. A négy esetből mindannyiszor a nagyobb testű szalakóta foglalta el az odút.

Az üresen maradt odúk száma magas, de meg kell jegyezni, hogy sok esetben különböző fajok használták pihenésre, éjszakázásra az odúkat, mint pl. a kuvik és a zöld küllő. A szalakótánál 5 esetben jegyeztük fel játszófészek építését, melyet nem követett tojásrakás.

A költési sikeresség a szalakótánál eredményeink szerint magas /3. táblázat/.

A territórium, vagyis a fiókaneveléskor táplálékszerzésre használt terület nagyságát azon esetekben próbáltuk megállapítani, amikor a pár a fészke előtt lévő rétet nem hagyhatta el túl messzire, mivel körülötte nagykiterjedésű szántóföldek voltak. Hét esetből így egy pár területmini-muma 2,25 ha, átlaga 4,83 ha volt /3. táblázat/.

Táplálékából 28 csoportot /ordo, familia, genus, species/ azonosítottunk /4. táblázat/, melyek mind földön ill. fűben élő állatok.

Dominálnak a kisebb bogarak, sáskák és cserebogarak /4. táblázat/, főleg 10 - 35 mm nagyságig /4. ábra/. A táplálékspektrumot nem túl nagy szélességben használja ki, H/S/ = 1,273.

Teljesen új eredmény a fészekben talált kődarabok, földdarabok stb., és a csigák nagy száma /4. táblázat/. A 33 eset tanulmányozásakor, kiderült, hogy azokat a költés második felében vagy utolsó harmadában hordják az öreg madarak a fészekbe, méghozzá jelentős mennyiségben. A csigák 90%-a ép volt, így azokat nem tápláléknak használta. Mivel a költés előrehaladtával a fiókák ürüléke felhalmozódik a fészekben, minden valószínűség szerint az odahordott anyagok az ürülék felszívását, a fészek "sterilizálását" szolgálják. A fiókanevelés előrehaladtával megfigyelhető a fészekélősködők erőteljes felszaporodása.

A fiókák tarsus hossza kb. 10 napos korukig lineárisan nő, majd lassú növekedés van a 10 és 20. napos korukig, s végül az utolsó 5 napban beáll a 28-31 mm-es érték /1. ábra/.

A csőr növekedése is hasonló ütemet mutat, bár itt a 10 és 20 napos kor és a 20 és 35 mm-es érték közt nagy szóródás tapasztalható. A csőr megnyúlása az utolsó 5 napban következik be a 36-41 mm-es értékek közt. Az ornyílás elülső végétől mért távolság egyértelmű linearitást mutat, amely egyértelműen jelzi a csőrtőtől való fejlődést /2. ábra/.

A fiókák súlynövekedése lineáris 18-20 napos korukig. Ekkor legnagyobb súlyuk 168 gr is lehet. Innentől kezdve 20-30 gramot is leadnak a súlyukból a kirepülés előtt /3. ábra/, ami az odúlakó madarakra jellemző fejlődési forma.

Megvitatás

A szalakóta hazánktól nyugatra és északra nem vagy elvétve fordul elő. Külföldi irodalma alig akad. Itthon az etetési gyakoriságot vizsgálták /Molnár-Haraszthy 1980/.

Tojáskája 4-5, ritkán 3-7 tojás /Makatsch 1974, Harrison 1975, Bankovics 1984/. Mi 72 fészkekből 26-ban 3 tojást, 29-ben 4 tojást, 17-ben 5 tojást találtunk. Ennél nagyobb fészkealj nem volt. A tojásátlag

I. táblázat:

MESTERSÉGES "D" ODÚK SZÁMA ÉS A SZALAKÓTÁK ELFOGLALÁSI ARÁNYA

Terrületek	Év	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Szatymaz-Forráskút		19	33	34	31	19	22	24	27
Homokerdő TK		8	7	7	-	-	-	-	-
Hantháza		6	8	2	2	3	3	1	1
Zsombó VT		-	2	2	2	1	2	1	1
Szatymaz-Balástya E5		-	3	3	3	6	9	11	10
Bakcsi puszta VT		-	-	6	12	11	19	17	19
Ruzsai út		-	-	-	-	5	2	19	16
Szatymaz-Zsombó		-	-	-	4	5	4	5	5
Cserebökény TK		-	-	-	-	-	-	4	4
Dorozsma VT		-	-	-	-	-	-	2	2
Pitvaros TK		-	-	-	-	-	-	2	2
Összes odúszám		36	53	54	54	50	61	86	87
Szalakóta költések száma		2	6	8	10	8	9	19	21
Elfoglalási arány %		5,5	11,3	14,8	18,5	16	14,8	22,1	24,2

2. táblázat:

MILYEN FAJOK KÖLTÖTTEK A "D" ODÚKBAN?

Fajok	Év	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Szalakóta		2	6	8	10	8	9	19	21
Vörös vérese		1	-	2	1	-	2	-	3
Kuvik		-	-	-	-	-	1	1	1
Bűbos banka		-	-	-	1	-	-	-	-
Seregély		25	27	18	10	10	7	23	13
Mezei veréb		-	2	6	9	3	11	10	10
Házi veréb		-	2	1	-	-	-	-	-
Szécincinege		1	5	1	1	1	-	1	1
Csóka		1	-	1	-	-	3	-	1
Darazsak		1	1	-	-	-	-	1	-
Eltűnt		1	2	5	-	-	5	1	1
Üresen maradt		4	8	12	22	25	23	29	36

Ráköltés: Seregély-szalakóta 3

Odúhasználat: Kuvik 2

Zöld kűllő 1

Szalakóta 5

Interakció: Szalakóta-seregély 3

Szalakóta-mezei veréb 1

3. táblázat:

A NYOLC VIZSGÁLT ÉV KÖLTÉSI PARAMÉTEREI

Az összes költés tojásátlaga 72 fészekalj alapján:	3,875
Pótköltések száma:	5
Lerakott tojások száma:	279 (100 %)
Ki nem kelt vagy elpusztult tojások száma:	14
Fiókák száma:	265 (95 %)
Elpusztult fiókák száma:	2 (0,7 %)
Kirepült fiókák száma:	263
Költési sikeresség:	94,26 %

A TERRITÓRIUM NAGYSÁGA

200 x 400 m	2 pár	4 ha/pár
90 x 250 m	1 pár	2,25 ha
110 x 300 m	1 pár	3,3 ha
250 x 600 m	2 pár	7,5 ha/pár
180 x 300 m	1 pár	5,4 ha
100 x 260 m	1 pár	2,6 ha
250 x 350 m	1 pár	8,75 ha
	Átlag:	4,83 ha/pár

4. táblázat:

**A SZALAKÓTA ZSÁKMÁNYÁLLATAI A FÉSZEKBE HORDOTT
TÁPLÁLÉK-MARADVÁNYOK ALAPJÁN**

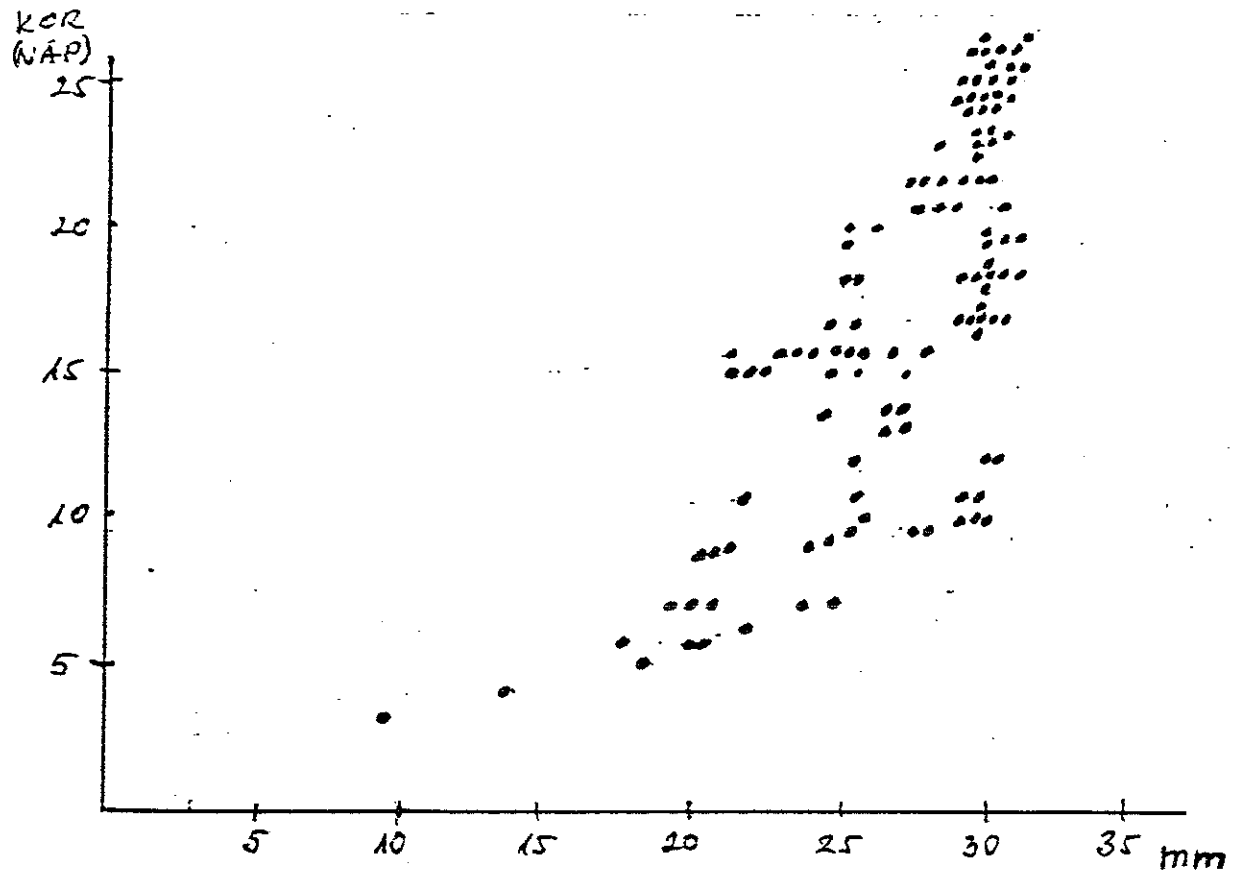
Coleoptera	50	Acridoidea	16
Calliptamus italicus	16	Anoxia orientalis	16
Carabidae	9	Cetonia aurata	9
Scarabeidea	8	Tettigonia viridissima	7
Melolonthidae	7	Gryllotalpa gryllotalpa	6
Zabrus tenebrioides	6	Gryllus campestris	3
Chrysomelidae	3	Isopoda	3
Polyphylla fullo	2	Sphingidae	2
Eurygaster maura	2	Anisoplia tempestiva hungarica	1
Elateridae	1	Pentodon idiota	1
Hippoboscidae	1	Dorcadion sp.	1
Dytiscus marginalis	1	Anomala vitis	1
Diplopoda	1	Bombina sp.	2
Lacerta agilis	2	Kisemlős csontok	1

A FÉSZEKBE TALÁLT KÖZETDARABOK, FÖLDDARABOK stb.

Kődarabok	12,	4,	2	(1,5-3 cm)						
Földdarabok	3	2	20	(1-3 cm)						
Homokkő	4	2	1	3						
Trágyadarab	2									
Löszdarab	4	3								
Malterdarab	2									
Csontdarab	2									
Kavics	4	20		(1 cm)						
Apró kavics	20	80	100							
Porcelándarab	2									
Üvegdarab	1									
Csigák	2	5	2	4	1	1	2	2	22	3

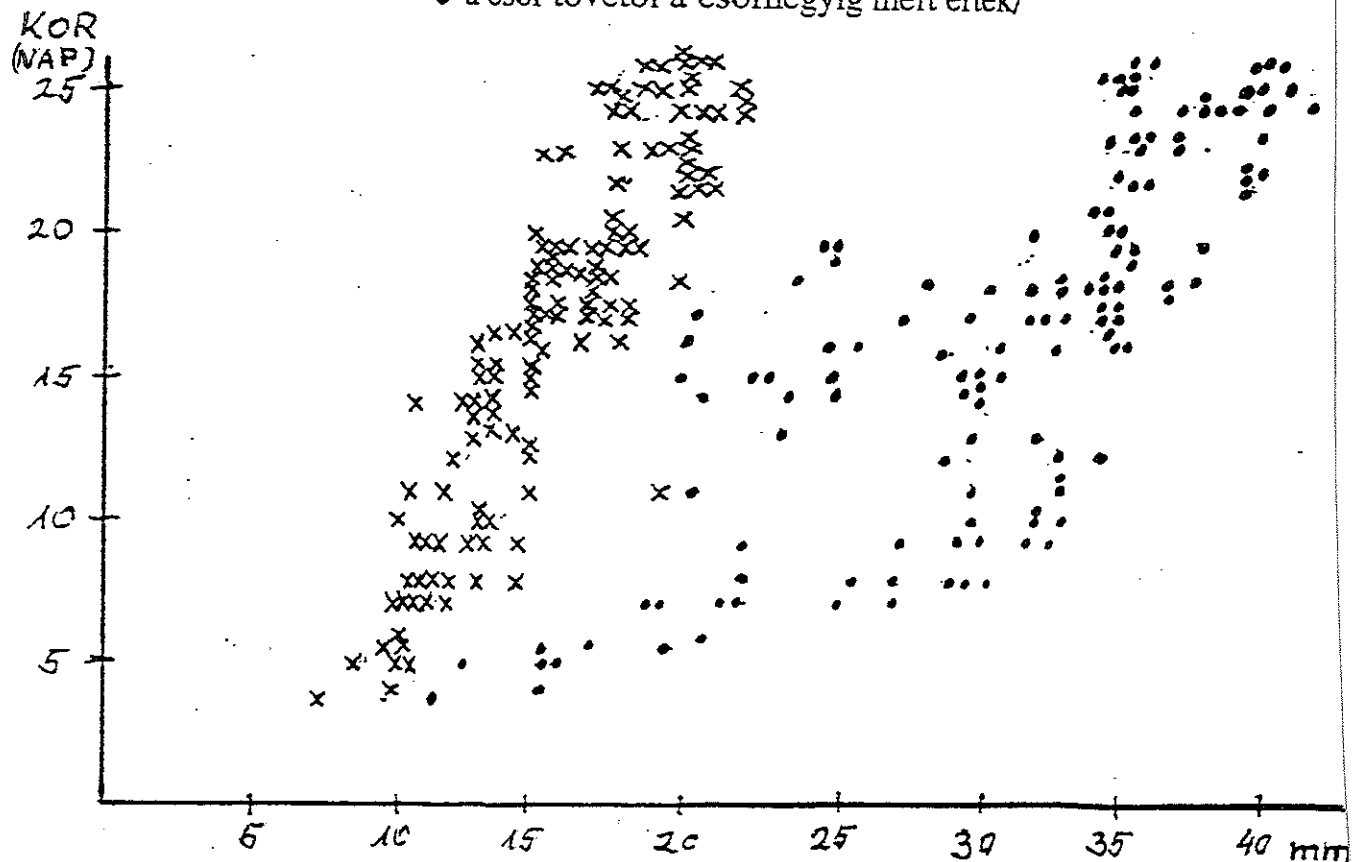
Fészek élősködők: coprophag férgek, tolltetvek, hangyák, kullancsok

1. ábra A szalakóta fiókák tarsus hossza a fiókanevelés alatt

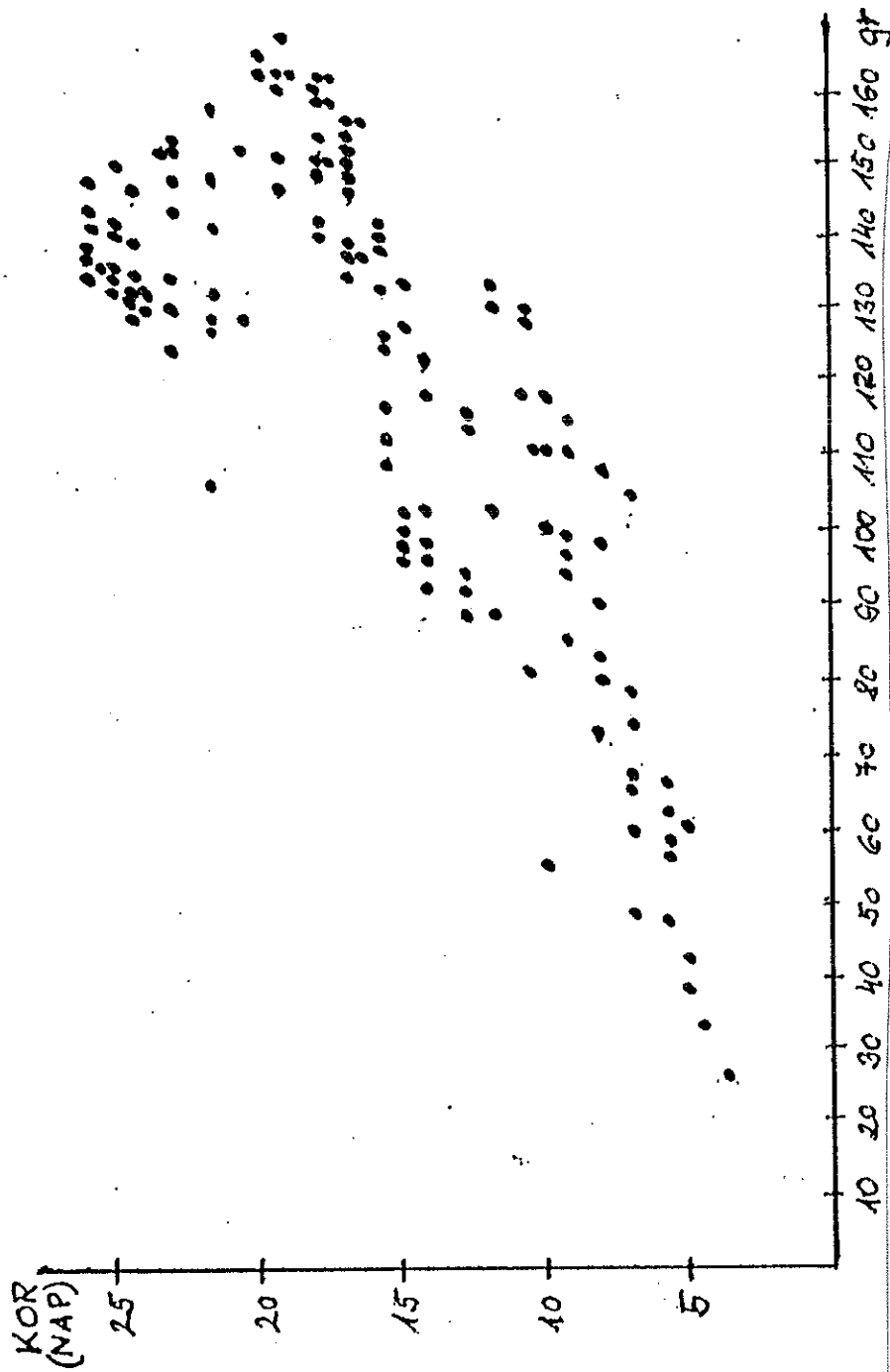

2. ábra A szalakóta fiókák csőrhossza a növekedési idő alatt / x az ornyílás elülső végétől a csőrhegyig:

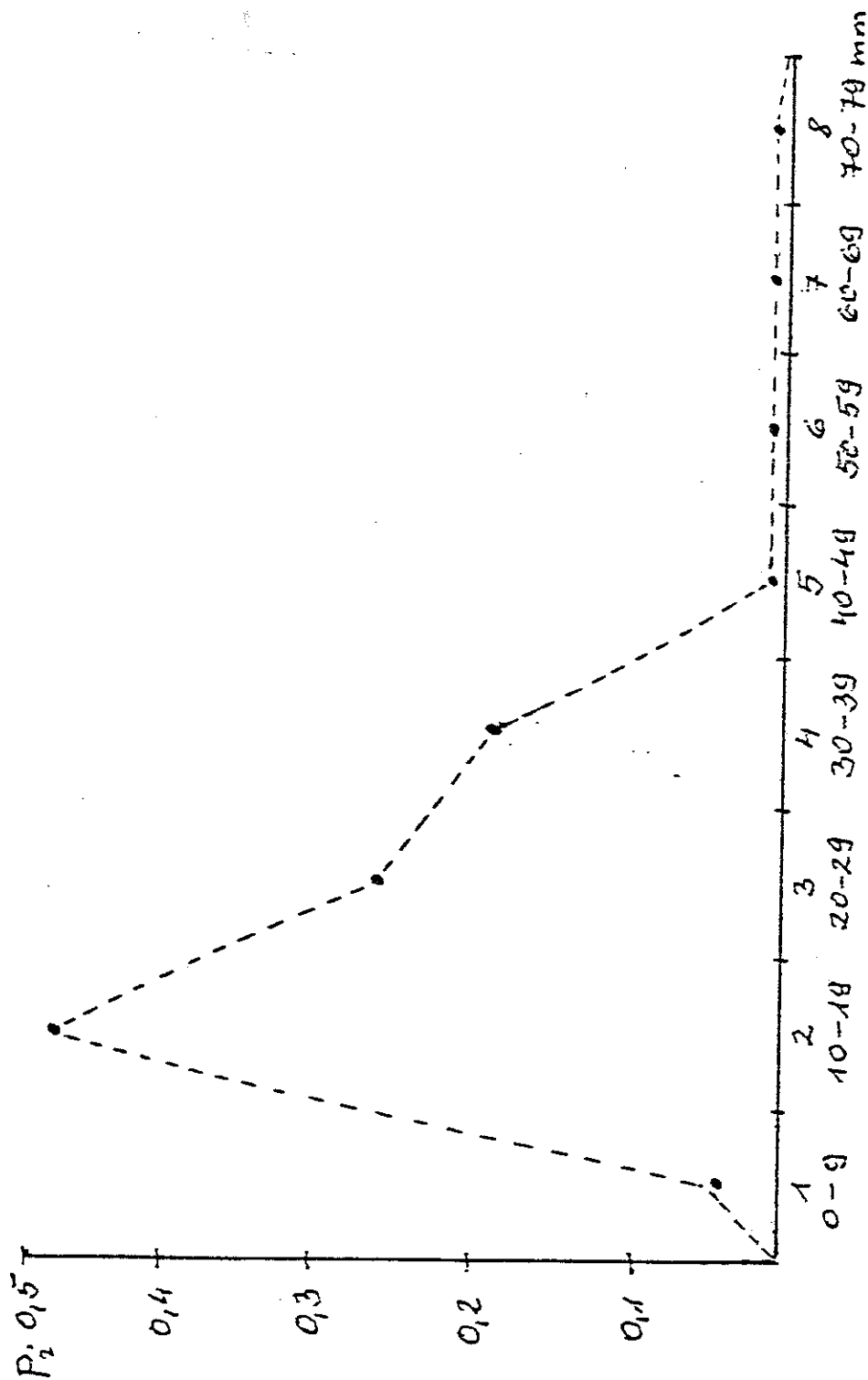
• a csőr tövétől a csőrhegyig mért érték/

3. ábra A szalakóta fiókák súlya a fiókanevelés alatt

4. ábra A szalakóta zsáknyáállat méreteinek eloszlása
 $H/S/ = 1,273$

3,875 /3. táblázat/, ami igen közel áll az irodalomban közölt értékekhez. A terméketlen tojások száma alacsony, a fiókák kelési aránya magas. A költési sikeresség is meglepően magas, ami esetleg a relatív ritkaság miatti intraspecifikus kompetíció hiányával magyarázható.

A szalakóta táplálékával két jelentősebb hazai dolgozat foglalkozik / Greschik 1938, Szijj 1958/. Adataik hasonlóak: a réteken található, sok rendszertani kategóriába tartozó rovarfajokat zsákmányol. Mások is említik, hogy kisebb gerinceseket is elfog; itt unkák, kisebb gyíkok és kisemlős maradványait találtuk.

Köszönetnyilvánítás

Köszönet illeti a MME 37. HCs 19 tagját, akik az igen sok munkát és időt igénylő vizsgálatban részt vettek. Közülük is külön köszönöm Veprik Róbert, Krnács György és Rudner József munkáját, akik a legtöbb segítséget adták a gyakorlati munkához. A revírek felmérésében Tajti László és Dr Bod Péter adatszolgáltatásait illeti még köszönet.

IRODALOM

- Bankovics, A./1984/: in Haraszthy szerk.: Magyarország fészkelő madarai
Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 123.
- Bernáth, Gy./1951/: Szalakóta fészkek épületekben. Aquila, 55-58.
248 + 291-292.
- Greschik, J./1938/: Adatok a szalakóta táplálékáról. Kócsag, 9-11, 96+102
- Harrison, C./1975/: Nests, Eggs and Nestlings of British and European Birds.
W. Colins Ltd. Glasgow, 212.
- Makatsch, W./1974/: Die Eier der Vögel Europas Bd. I-II. Neumann
Verlag, Leipzig.
- Móczár, L. szerk./1969/: Állathatározó I-II. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Molnár, L.- Haraszthy, L./1980/: Megfigyelések egy szalakótafészkeknél.
Mad. Táj. 1980.okt-dec., 35-36.
- Papp, K./1943/: A magyar bogárfauna határozója. Ruszkabányai Könyv-
kiadó Vállalat.
- Radnóti, D./1891/: Szalakóta korai megjelenése. Term.tud. Közl. 23, 86.
- Szijj, J./1958/: Adatok a szalakóta táplálkozásbiológiájához Magyaror-
szágon. Bonn, Zool. Beitr., 9, 25-39.
- Vasvári, M./1942/: A szalakóták épületekben való fészkelése Kisázsiában
Aquila, 46-49., 472,+504.

Dr Molnár Gyula

KÉK VÉRCSE ÁLLOMÁNYFELMÉRÉS CSONGRÁD MEGYÉBEN

Helyi Csoportunk az 1995. évben elvégezte a megye területén költő kék vércse-állomány felmérését. Az eredmények a következők voltak:

Ásotthalom	2 pár
Deszki puszta	2 pár
Cserebökény	17 pár
Pitvaros	4 pár
Maroslele	8 pár
Hódmezővásárhely-Szikáncs	1 pár
+ Csomorkány	2 pár
Mártély - Ambrus-erdő	1 pár
Makó-Rákos	2 pár költését találtuk.

Ez összesen 39 pár, amiből 13 pár az általunk kihelyezett mesterséges költőládában költött (Cserebökény 12, Baks 1)! Az eredmény igazolja a kék vércsék megtelepítésére indított műfészek-kihelyezési program folytatásának szükségességét. (A védelmi programról hamarosan beszámolunk a Himantopusban.)

Köszönet a felmérés résztvevőinek !

EGYES LIMICOLA FAJOK KÖLTŐ- ÁLLOMÁNYA HÓDMEZŐVÁSÁRHELY KÖRNYÉKÉN 1995-BEN

A felmérés Hódmezővásárhely, Mártély és Székkutas közigazgatási területére terjedt ki (55.000 ha). A búbic és a goda esetén a kiterjedt és kevésbé körülhatárolható költési terület miatt csak 5 mintaterületen (egyenként 625 ha) végeztem felmérést.

Búbic: Vásárhely határában 4 mintaterületen: 19 pár
Székkutas határában 1 mintaterületen: 18 pár

Piros lábú cankó: gyakorlatilag teljeskörű felmérés

Vásárhely határában: 6 pár
Székkutas határában: 3 pár
Mártély: 0.

Goda: Vásárhely határában 4 mintaterületen 2 pár
Székkutas határában 1 mintaterületen: 43 pár.

Kis lile: teljes körű felmérés
csak egy helyen, Vásárhely határában költött 1 pár.

Gólyatölcs: teljeskörű felmérés

Vásárhely határában 13 pár
Székkutas határában 6 pár.
Mártély : 0.

Gulipán: teljeskörű felmérés

Vásárhely határában 6 pár

Székkutas határában 6 pár.

Mártély : 0.

A gölyatöcs és a gulipán fészkelő állományáról és a felmérés módjáról részletesebb cikk a "Partimadár"-ban fog megjelenni.

Kotymán László

VÉRCSE KÖLTŐLÁDA KIHELYEZÉSEK EREDMÉNYEI A FICSÉRI PUSZTÁN 1995-BEN

A kb. 700 hektáros pusztarészen a korábbi években gyakran megfigyelhető volt a vörös vércsék szarkafészkekért folytatott harca, ami a fészkek csekély számára utalt. Az utóbbi 5 évben általában 4-5 pár fészkel a pusztán szarkafészkekben.

Ez év áprilisában 16 fészkeládát helyeztünk ki a fasorokba és a magányosan álló fákra. Az akcióban részt vett Baranyai Antal, Baricsa János, Lencse Ferenc, Tóth Gábor, akiknek munkáját ez úton is köszönöm.

A fészkelő-ládák kettévágott és perforált 25 literes műanyag kannákból készültek, ezeket felhelyezéskor felfordított gyeptéglával töltöttük meg.

Április 29-én 7 db fészket vizsgáltam meg, 5 volt lakott: fészkenként 1, 3, 6, és két fészekben 7-7 tojással.

Május 23-án valamennyi fészket átnéztem (a szarkafészkeket i). Eredmények:
Összesen 22 lakott fészek, ebből 15 db költőláda, 7 db szarkafészek.

Lakott fészek: 15 db, ebből

vörös vércse 12 fészkalj - 3 szarkafészkekben

- 9 fészkelőládaiban

erdei fülesbagoly 2 fészkalj szarkafészkekben

szarka 1 fészkalj.

1996-ban tovább szeretnénk folytatni a költőláda-kihelyezést másutt is, főleg Vásárhely északi és keleti határában a 3-4 párra olvadt kék vércse-állomány megsegítésére.

Kotymán László

BAK-TÓI BAGOLYFÉSZKEK

1994. április 16-án találtam egy erdei fülesbagoly-fészket Bak-tóban. Miután a kotló madár kirepült, nem másztam fel a fára, de azért megállapítottam, hogy azt már más valaki megmászta előttem.

Április 23-án megint csak nem másztam fel a fészkekhez, mert láttam kirepülni belőle a baglyot.

Április 30-án már kíváncsi voltam, hány tojás lehet a fészkekben. Láttam a baglyot kotlani, kiriasztottam, majd felmásztam a fészkekhez, de az legnagyobb meglepetésemre üres volt.

Ugyanaznap felmentem egy másik fészkekhez is. Ennek a teteje le volt szedve és a fészkekben találtam 2 db köpetet és 2 db bagolyfióka-tollat, de egyébként ez a fészkek is üres volt.

Egy másik fészeknek is le volt szakítva a fele és a következőt is megmászta valaki. Azt nem tudom, hogy utóbbi kettőben mi költöttek, de feltételezésem szerint ezekben is bagoly, mert a szarka és vércsefészke szerencsére épek voltak a területen.

Úgy látszik valakinek bagolyfiókára fáj a foga.

Géczi Tibor

MEGJEGYZÉS A BAK-TÓI BAGOLYFÉSZKEKKEL KAPCSOLATBAN

A fent említett jelenséget sajnos már korábban is észleltük a területen. 1987-től 1989-ig Dr Gyovai Ferencsel jómagam is rendszeresen felmértem a bak-tói ezüstház szarkafészkeit, elsősorban erdei fülesbagoly-fiókák gyűrűzése céljából. A könnyen megközelíthető fészkekből akkor is rendszeresen eltűntek, általában a már nagy fiókák és rendszeresen találtunk mászásra utaló nyomokat a fákon. Bár vigyázni kell az ilyen irányú következtetések levonásával, hiszen az erdei fülesbagoly még röpképtelen nagy fiókái általában elmászkálnak a fészkekből, de jelen esetekben nem erről a jelenségről volt szó. A kiszedés módszere és módszeressége, a mászásnyomok mindenképpen "szakértelemre" utalnak, nem elképzelhetetlen, hogy az egyébként a területen dolgozó "nem természetvédelmi célú" madarászok tevékenységéről van szó! A fiókakiszedés (és az illegális madárfogások) ellen -bár szükséges lenne- sajnos nagyon nehéz törvényes keretek között fellépni, megszüntetni pedig lehetetlen.

Lovászi Péter

HELYI CSOPORT HÍREK

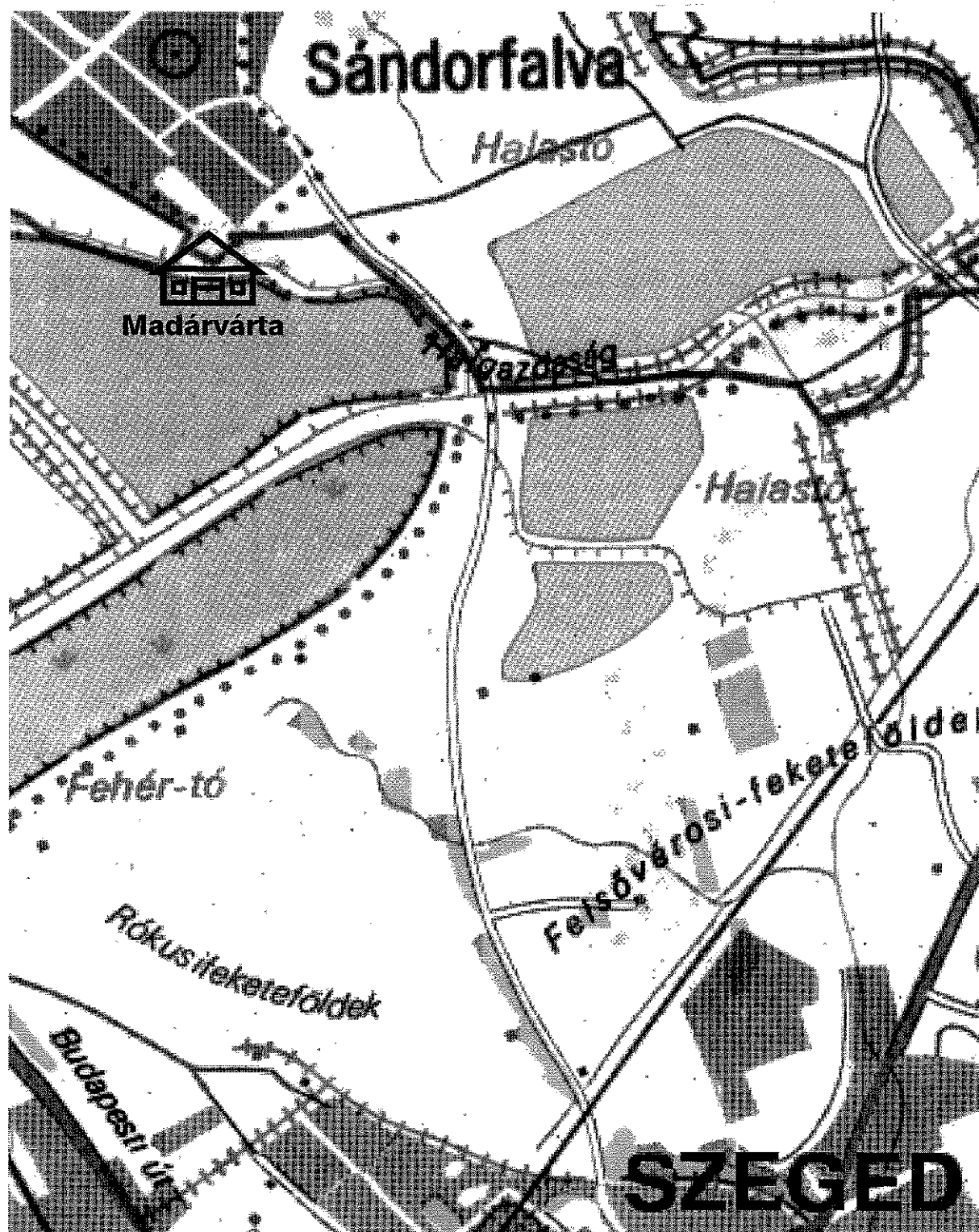
A következő pár sorban a nyár legfontosabb HCS-eseményéről szeretnék röviden beszámolni.

Június 25. és július 9. között tartotta Helyi Csoportunk XII. Természetvédelmi és Ornitológiai Tábort. A helyszín a Kunplast Rt. tiszalparti telephelye volt, mely lehetőségért itt is szeretnénk köszönetet mondani a cégnek! A táborhely a holtág partján volt, ahol hideg-meleg vizes tusaló, a vetítésekhez nagy terem állt rendelkezésünkre. A három pentád során 110, 80 illetve 100 táborozónk volt. A tábor lebonyolítását segítette, hogy egy pentádon belül hasonló korcsoportba tartozó táborozók voltak jelen. A táborozók a délelőtti folyamán 5 különböző útvonalon járhatták be a környéket. A túrák során a következő élőhelyeket látogatták meg a 10-20fős csoportok: holtágak és vízparti élőhelyek, az élő Tisza gátja és partja, füves rétek, égerláp, mocsári élőhely és láprét. A csoportok vezetését az átlag 10 főiskolás és 7-8 madarász látta el. Délutánonként kézművesfoglalkozásokon, diavetítéseken, terepbejárásokon, strandoláson tölthették el idejüket a gyerekek. A pentádok végén vetélkedőt szerveztünk, s az esti táborútnál búcsúzhattak el egymástól a táborlakók. A szokásos buszos kirándulást sajnos nem tudtuk megszervezni, de a helyben található élőhelyek sokszínűsége kárpótolta a résztvevőket. A tábor sikeres lebonyolításában nyújtott segítségükért köszönet illeti valamennyi jelen lévő főiskolást és madarászt, különösen Ampovics Zsolt, Barkóczi Csaba, Domján András, Gajdacs Zoltán, Gyórfy Viktor, Halász Norbert, Horváth Zoltán, Juhász Gőz Szilvia, Krnács György, László Gabriella, Lovászi Péter, Nagy Bettina, Nagy Tamás és Szabó László munkáját.

A tavasz folyamán befejezzük a sándorfalvi ház rendbetételét. A házban bentlakásos madarászszulit foguunk szervezni, illetve július 15-től szeptember végéig nádimagárgyűrűző tábort tartunk itt.

Aki még nem volt a háznál, a következő módon juthat ki: 1.: busszal a sándorfalvi úti halászházakig, onnan gyalog a gáton. 2.: busszal, kerékpárral, autóval Sándorfalváig kell menni, majd a falu DNY-i szélénél XIII. tóegység irányába vezető földúton. A ház egy régi (vályog) épület mögötti téglás ikerház a tó szélétől 30 m-re.

Lovászi Péter

TARTALOM:

A természeti környezet védelmével foglalkozó egyezmények: Egyezmény a vándorló vadon élő állatfajok védelméről	2
Galiba Ferenc: Madárnaptár a szegedi kertekben 1995. évben	4
Dr Molnár Gyula: A szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>) költésbiológiájának és táplálkozásának vizsgálata a Dél-Alföldön mesterséges telepítése kapcsán	11
Kék vércse-állományfelmérés Csongrád megyében	24
Kotymán László: Egyes limicola fajok költőállománya Hódmezővásárhely környékén	24
Kotymán László: Vércse költőládák kihelyezésének eredményei a Ficséri pusztán 1995-ben	25
Géczi Tibor: Bak-tói bagolyfészkek	25
Lovászi Péter: Megjegyzések a bak-tói bagolyfészkekkel kapcsolatban	26
Helyi Csoport hírek (összeállította: Lovászi Péter)	27

HIMANTOPUS

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
37. sz. Helyi Csoportjának hírlevele
Megjelenik évente három alkalommal
Megrendelhető: MME 37. HCS, 6701 Szeged, Pf. 708.

Nyomdai előkészítés és sokszorosítás a Média-Mix Bt. segítségével
Lovászi Péter